

Zuzana Roy

Alternatívna škola: II. časť: Waldorfská škôlka

Než začnem písať o škôlke položím jednu rečnícku otázku:

Veľa ľudí, takmer každý jeden z diskutérov, sa dožaduje absolventov – finálnych výsledkov. Je to veľmi pochopiteľné – ľudské. Aj ja priebežne sledujem výsledky – pozerám sa ako rastie, vyvíja sa, naberá vedomosti - môj syn. Výsledky na Slovensku ešte nemáme, musíme si ešte rok – dva počkať. Vo svete, samozrejme, už sú – ale tie slovenského čitateľa, či kritika z diskusie pod blogom nezaujímajú.

Takže otázka: Priatelia, viete si predstaviť, kde by sme dnes boli, keby sa ľudia púšťali do činov, do aktivít, až kým niekto pred nimi už dosiahol výsledok z neznámeho do vtedy nepoznaného? Kde by sme dnes boli, keby na výsledky iných čakal napríklad Albert Schweizer, Shopie Scholl, Dr. Milada Horáková, sufražetky, sestra Zdenka Schelingová, Štefan Hríb, Jerzy Popielusko a im podobní „nezodpovední hazardéri“. Možno by nám ešte dnes vládol Lubomír Štrougal a my by sme sa práve chystali osláviť neviem koľké výročie vstupu priateľských vojsk na územie ČSSR .... možno tam by sme dnes boli ...“červení a šťastní“.

A ešte jedna poznámka: Áno, píšem emocionálne, pretože téma, o ktorej píšem je plná emócií, je veľmi emocionálna a ja som žena a matka – preplnená emóciami k môjmu milovanému synovi a (aj) k Waldorfskej škôlke, ktorá mojej rodine a môjmu synovi dala tak veľa. Na to, aby som vôbec mohla písať sa dokonca potrebujem spojiť s mojou emóciou, potrebujem vedieť, čo cítim, čo chcem povedať, aby som bola pravdivá. To som ja.

Waldorfská škôlka.

Krátko (asi 6-7 mesiacov) pred tým, ako mal môj syn nastúpiť do škôlky, sa nám skomplikovala situácia doma. Manžel musel odísť na pár mesiacov do zahraničia, ja som v tom čase už (na živnosť) začínala pracovať. Poznáte to: úver – byť a pod.. Bolo potrebné niekam na doobeda umiestniť nášho syna. Nenašli sme iné riešenie ako jasle. Financie na opatrovatelku sme nemali a starí rodičia na tak dlho nemohli. Takže Jasle.

Bolo to prvýkrát v mojom živote, čo som videla jasle z vnútra. Pripomínali mi skôr detský domov alebo akúsi nemocnicu: sestry v bielom, postieľky s bábätkami, fľašky, plienočky, malé detičky sediace na nočníkoch – všetky oblečené v rovnakých erárnych tepláčkoch a košielkach. Pocity boli veľmi zmiešané, najmä, keď som videla tie bábätká, v postieľkach, ktorých rodičia už museli pracovať – bolo mi do plaču – radšej som rýchlo odišla.

Jasle pre môjho syna neboli dobrým riešením, ale v tom čase sme iné nemali. Strávil tam 4 mesiace a niečo. Prvé tri týždne vôbec nejedol, najedol sa až, keď sme prišli domov. Po troch týždňoch konečne zjedol kúsok rožka, tešili sme sa že sa to už rozbehne, ale nerozbehlo. Začal trošku (akože) papať, ale jedením sa to nedá nazvať – skôr si sem tam niečo zobol. Snažila som sa pre neho chodiť skoro, práca na živnosť tieto výhody ponúka.

Najhorší, však, bol príchod do jaslí a rozlúčka. Poznajú to mnohí rodičia. Nekonečný, neutíchajúci plač, nemožnosť odtrhnúť sa od matky. Veľmi som v tom čase potrebovala, aby mi sestry ráno pomohli a uľahčili mu vstup do jaslí – tým, že by mu ráno venovali o niečo viac pozornosti, prípadne sa mu viac prihovárali – aj som o to poprosila. Nefungovalo to. Asi mali veľa detí. Keď sa otvorili dvere, povedalo sa „Tak pod!“, prípadne sa bezradne a skôr mlčky stálo nad tým, ako sa odo mňa nemôže odtrhnúť. Asi to vnímali tak, že je to predsa moja vec, ako si to so synom vybavím, ako sa s ním rozlúčim. Viem, len, že mi stále pripomínali, že nemám byť na neho taká precitlivělá. Miatlo ma to. Aj som sa snažila (akože) nebyť precitlivělá, i keď som vlastne veľmi nevedela ako to mám robiť a stále som si to vyčítala (že to teda asi nerobím správne).

Keď sa zatvorili dvere, on plakal na jednej strane, ja na druhej. V jasiach sa takto často plakalo. Matka stála ešte hodnú chvíľu za dverami a počúvala, či to jej dieťa ešte plače alebo nie. Ak plač neutíchal, sama často odchádzala s červenými očami.

Asi po štyroch mesiacoch sa mi napokon syn úplne zasekol a ráno nie a nie ho dostať do triedy. Navyše som si všimla, že začal mať taký zvláštny tik, stále si takým zvláštnym spôsobom krútil ľavú rúčku. Zašla som za

vedúcou jaslí, aby som ju poprosila o väčšiu pomoc ráno pri príchode do jaslí (aby sa mu ušlo trochu viac pozornosti zo strany sestry) a upozornila som na ten tik. Povedala mi, že keď ona každý deň, keď príde o 11.00 hod. do jaslí, všetky deti vyobjíma vybozkáva. No, o 11.00 h., keď dieťa už zvyčajne neplače, už je v triede a prípadne už aj niečo robí, mi je to na pr.... (na nič). Môj syn potreboval pomoc ráno. Tik sme nevyriešili. Našťastie sa už v tom čase vrátil domov manžel, lepšie sme sa zorganizovali a náš syn viac do jaslí nešiel. Tik sa okamžite stratil a viac sa nevrátil.

Myslím, že jasle sú viac o tele ako o duši. A nie je to ani v rovnováhe. Je to viac o tom, aby deti boli čisté, napapané, prebalené, aby boli pod dozorom. Nevie, mám pocit, že záujem o dušu dieťaťa v jasliach, je tam...

K škôlke:

Ak vám chcem zjednodušene priblížiť Waldorfskú škôlku, povedala by som nasledovné: ak ste mali starú matku, od ktorej ste cítili, že vás miluje a ten cit do dnes v sebe cítite a nosíte, a ak náhodou ešte aj žila na dedine a mala domáce zvieratá, sliepky, husi a pod., tak ste mali Waldorfskú škôlku priamo doma. Ja som mala takú „Waldorfskú“ starú matku. Na strednom Slovensku (odkiaľ pochádzam) sa starým mamám hovorí veľmi nežne: starká - takže ja som takú úžasnú starkú mala.

Vo Waldorfskej škôlke (aj škole), rovnako ako v absolútne každej inej škôlke (škole) všetko stojí a padá na učiteľkách, ale podstatný je aj samotný systém. Systém totiž umožňuje učiteľkám viac či menej byť sama sebou v prístupe k dieťaťu. Dáva jej dostatočný alebo obmedzený priestor byť či nebyť láskavá, byť viac/či menej (či vôbec) orientovaná na dodržiavanie predpisov, limitov, nárokov ... Myslím, že Waldorfský učiteľ má podstatne viac slobody v prístupe k dieťaťu. Táto sloboda je dokonca základnou podmienkou úspešnosti waldorfského učiteľa. Predstavuje však súčasne aj nárok na učiteľa, byť samým sebou, byť vnútorne slobodným človekom, neustále na sebe odborne i osobnostne pracovať - niektorí vieme, že je to veľmi náročné, celoživotné dielo.

Waldorfská škôlka má samozrejme stanovené aj svoje základné princípy a rámce (nie limity a normy v ich byrokratickom chápaní). Sú to iné princípy, než na aké sme bežne zvyknutí. Základný princíp je, že dieťa musí byť vedené slobodne samé k sebe, akceptovaná jeho osobnosť, musí byť prijímané v láske. To sú veľmi veľké nároky na učiteľa. Rámec WŠky (škôlky) má svoj pravidelný denný, týždenný, ročný rytmus, má svoje pravidelné denné, týždenné ročné rituály. Zásadnú úlohu v ňom zohráva kontakt dieťaťa s prírodou a práca (hranie sa) s prírodnými materiálmi, vnímanie premenlivosti roka v ročných obdobiach a v jeho rituáloch (napr. Február – karneval, jar – sadenie, Veľká Noc, Martinská slávnosť, Vianoce a pod.)

Týždenný rytmus sa môže z roka na rok meniť. Týždenný rytmus je charakteristický hlavnou činnosťou v rámci dňa, ktorá sa v ten, ktorý deň vykonáva. Napr. my sme mali takýto týždenný rytmus: pondelok: kreslenie, utorok: voľný pol deň v prírode, streda: modelovanie, štvrtok: pečenie, piatok: maľovanie.

Počas ranného príchodu detí do škôlky sa ostané deti voľne hrali. Na voľnú hru sa vždy kládol veľký dôraz. Dieťa si tam premieta svoj vnútorný svet, hrá sa tak, ako to práve (jeho duša) potrebuje. Učiteľky nám často kládli na srdce, aby sme deti vodili do škôlky včas, aby mali práve ráno, pred raňajkami a ostatnými aktivitami, dostatok času sa voľne vyhrať, ako to práve potrebujú. (toto bol môj veľký problém, pretože ja ráno nie a nie vstať). Navyše pri tejto voľnej hre sa dieťa často upokojí a v pokojnom rytme sa posúva do ďalšej aktivity, do ďalšieho dňa.

Ak sa nejaká činnosť končila, najmä taká, kde deti robili slobodne to, čo chceli (napr. ranné hranie) učiteľka ich činnosť ukončovala a oznamovala prechod na inú činnosť napr. tak, že tleskala rukami, alebo zazvonila zvončekom, alebo zaspievala krátku pieseň, ktorá sa týkala tej nasledujúcej činnosti. Nebolo treba vykrikovať: „Jožko, či Janko, už skonči! Nepočul si ma, čo som povedala, už končíme! Nerozumieš po slovensky!“ a pod. Deti sa jednoducho zdvihli, končili, upratovali si hračky, lebo vedeli, že ten ktorý signál pre nich znamená prechod na inú činnosť. Naše učiteľky napr. používali na prechod z ranného hrania na raňajky, pred ktorými si bolo treba umyť ruky, nasledovnú krátku pieseň (nevím už začiatok, tak aspoň kúsok)...rúčky si umyjeme, vodičkou studenou, hneď to máme za sebou“. Toto spievali, kým všetky deti neukončili hranie.

Modelovalo sa najmä z farebného včelieho vosku. Je to materiál, ktorý musí dieťa (aj dospelý) najskôr dlhšie zohrievať v ruke, aby bol poddajný. Deti si ho v rúčkach najskôr prekladali z rúčky do rúčky, dýchali naň, ovoniavali ho, pretože nádherne vonia medom, a keď už bol mäkký, začali modelovať.

Každý štvrtok sa pieklo. Deti si najskôr dali svoje zásterky (vyzerali nádherne, ako malí trpaslíci), vyhrnuli rukávy a začalo sa: jeden mlel na mlynčeku zrno, druhy chystal drevené tabličky, na ktorých sa bude miesiť cesto. Z pomletého zrna zarobili cesto, rozdelili ho deťom, každé dieťa dostalo kúsok cesta, ktoré muselo rukou miesiť, spracovať. Potom z neho urobilo koláčiky v takom tvare, aký ono samo chcelo. Sem tam pridali hrozienka a piekli. Nám rodičom to poobede dali zjesť. Veľmi dobré to bolo! Deti sa s cestom vedeli hrať veľmi dlho.

Okrem týchto činností sa samozrejme šilo, ručne tkalo, lepilo, pracovalo v záhrade: sadili sa kvety, polievali sa. Každý piatok sa upratovalo: deti dostali mokré handričky a utierali si stoly, kde jedávali, stolíčky, poličky (ktoré dočiahli) a pod. Dôležitý bol pobyt v prírode – za každého počasia (aj keď mierne pršalo). Bolo dôležité, aby deti zakúšali počasia vo všetkých jeho podobách. Mali pršíplášte, gumáky a aj oblečenie na zašpinenie, aby sa mohli vonku dosýtosti vyhrať aj v o niečo horšom počasí.

Mohli liezť na stromy, ktoré boli blízko triedy. Boli to väčšinou nižšie ihličnaté stromy s dostatkom konárov. To sa samozrejme dialo pod dozorom učiteľky. Úraz sme nikdy nemali. V lete napríklad deti mohli, takpovediac na vlastnom tele, zakúsiť hlinu. Keď bolo veľmi teplo vyzliekli sa do nohavičiek, učiteľky im poliali kúsok zeme vodou a oni sa mohli „čľapkať“ na hline. Veľmi sa im to páčilo. Popadali, ponatierali sa s hlinou po celom tele. Boli špinaví, veselí a šťastní. Potom ich učiteľka umývala v lavóre po stoačky vodou z krhly. Nikdy na ten obraz nezabudnem - fascinujúci pocit, takmer šok, prísť po dieťa do školy a nájsť ho na záhrade, celé "špinavé" od hlíny, čakajúc na *sprchu z krhly v lavóre*.

Učiteľky nám rodičom často zdôrazňovali, že my rodičia, máme deťom často a veľa čítať, rozprávať rozprávky a spievať.

Predtým som nespievala ani si nepamätám kedy. Bola som z tých, ktorí spievať „nevedia“. Napriek tomu som však vzala katolícky spevník (jediné pesničky, ktoré ako tak ovládam sú vianočné piesne z tohto spevníka. Mám to v sebe ešte z čias, keď som cez prázdniny chodila so starou matkou do kostola. Sú nádherné) a či bolo leto alebo zima (vtedy som tuším začala na jeseň) spievala som Tichú noc, svätú noc! Pastieri, pastieri..., Do hory, do lesa valasi a pod. Tichú noc som synovi najradšej spievala po kúpaní, keď som ho ukladala spať. Často, najmä v zime, sme si k tomu zapálili sviečku - aj to ma naučili v škôlke. Pred tým som nejaký zvláštny vzťah k zapalovaniu sviečok doma nemala. Skúste si v jesennom alebo zimnom čase zapáliť doma sviecu - sviečku a zaspievať si k tomu Tichú noc aj v prítomnosti vášho dieťaťa. Je to malý - veľký zázrak!

Do našej triedy WŠky chodili deti rôzneho veku - od trojročných až po predškôlkov. Toto je veľmi prirodzené prostredie pre deti, pretože vlastne kopíruje rodinu. Nebýva zvykom, aby v jednej rodine boli deti len trojročné alebo len štvorročné. Taká rodina s 10 deťmi je vlastne jedna waldorfská škôlka (podľa skladby veku). Opakujem, je to veľmi prirodzené prostredie a má aj niekoľko výchovných výhod pre všetky deti, mladšie či staršie. Napr., keď začínala WŠka, môj syn mal tesne – pár dní - pred tretimi narodeninami. Bol najmladšie dieťa v triede, ešte nevedel hovoriť. Do triedy chodilo dievčaťko Sárinka (dnes chodí do WŠkoly o triedu vyššie), ktorá bola podstatne vyššia od môjho syna, fyzicky bola statnejšia. Ona sama od seba sa o Samka (môjho syna) začala starať. Pomáhala mu pri obliekaní, keď išli von, obúvala mu topánky, zaväzovala šnúrky, čím dokonca odbremenila aj učiteľku. Sedela pri ňom aj pri jedle a dávala a pozor. Proste, bola z nej mamička. Bolo to veľmi milé. A môj synáčik, to s veľkým uspokojením prijímal. (Asi o dva roky neskôr, obaja boli ešte škôlkári, sa za neho chcela vydať, ale to už je iný príbeh).

Vianočné darčeky: keď sa blížili Vianoce, začínali sa (okrem iného) pripravovať deťom darčeky. Boli to šité hračky. Učiteľky nám rozдали materiál, vlnu, látky a strih hračky, zaplatili sme za to asi 40 Sk a doma každá matka ušila hračku len pre svoje dieťa. Prvý rok sme šili mesiačik. Dostali sme predlohu, ale každá mamička mala možnosť si ho dotvoriť ako chcela. Takže všetky deti dostali síce rovnaký darček - mesiačik – ale každý bol napokon iný. A každý od vlastnej mamy. Aj toto bolo prekvapenie, keď som si zrazu popri všetkých pracovných povinnostiach musela doma nájsť čas, aby som ušila ten mesiačik. Najskôr sa mi do toho nechcelo, ale keď som si potom vymyslela ako mu to ja špeciálne ozdobím, mala som z toho veľkú radosť. Na druhý rok sme šili zvieratká: koňa, zajačika, mačku a pod. To už bolo náročnejšie – ja sa priznám, že mačku, ktorú som si vybrala som z časových dôvodov už nevládla, tak sme to vyriešili inak.

Vo WŠke majú veci a deje svoj vlastný význam. Nič sa nerobí len tak. Ak si učiteľka vymýšľa niečo nové, rozumie tomu, čo ju k tomu vedie. Napríklad farby - keď sme maľovali našu triedu škôlky. Najskôr sme my rodičia, umývali steny vodou a potom to učiteľky maľovali samé takou fialovo-ružovou. Keďže som vedela, že výber farby určite nebol náhodou, pýtala som sa prečo práve táto farba. Túto farbu zvolili preto, že ide ešte o malé deti a tá farba pripomína farbu, ktorou boli obklopené ešte v tele matky, čiže je im blízka. Šatňa bola natretá teplými – medovými farbami.

Dalo by sa ešte veľa písať o škôlke, je tam mnoho zaujímavých detailov, ale text by bol nekonečný. Každý týždeň sa napr. deťom hrávala v podobe bábkového divadla vždy len jedna rozprávka. Od pondelka až do piatku. V pondelok bola pre deti nová, v piatok ju už vedeli naspamäť a hovorili spolu s učiteľkou. Keď zaspávali poobede, učiteľka mala malú lýru, na ktorej im ticho hrala, príp. niečo ticho spievala.

Môj syn veľa vecí prenášal domov – jeden čas nám stále hrával doma divadlo s hračkami podobne ako v škole.

Naše učiteľky:

Musím povedať, že naše učiteľky – mali sme dve stále, a jedna sa nám vždy po roku menila – **mám vo veľkej úcte**. To čo dokázali urobiť v podmienkach, ktoré škôlke z byrokraticko-administratívneho hľadiska vôbec neboli naklonené, práve naopak, **je úctyhodné dielo**.

Škôlka bola schválená ako štátna škôlka a tri roky trval experiment overovania, ktorý bol napokon úspešne ukončený. Ministerstvo školstva tento experiment schválilo na overovanie, to čo sme však dva roky a najmä prvý, takmer vkuse zažívali zo strany miestneho úradu, to neprajem nikomu. (Chcem tomu venovať nasledujúci text a potom by som sa už mala dostať ku škole.)

Prvý rok sme mali tri učiteľky: Evu, Paťku a Mariku.

Eva bola koordinátorka celého projektu. Skúsená pedagogička v oblasti materskej škôlky, ktorá pred tým už pôsobila aj ako riaditeľka MŠ. Eva bola veľmi nežná, jemná, milá a usmievavá učiteľka. Dnes, keď už v škôlke nepôsobí, sme veľmi dobré priateľky, môj syn ju má veľmi rád. Eva je neskutočná učiteľka – nikdy som nevidela ako nenásilne sa dá dieťa upokojiť, ako krásne sa dá cez príbeh alebo hračku odvieť pozornosť napr. od smútku za rodičom, keď sme sa ráno lúčievali. Ano, našim učiteľkám môžeme len vzdať úctu a poďakovať, za to ako pracovali s našimi deťmi.

Paťa – Paťka je iný typ. Nie je hneď tak milá v prvom kontakte ako bola napr. Eva. Je skôr uvážlivejší typ, viac sústredená, zamyslená, veľmi koncentrovaná na dieťa. Dieťa berie veľmi vážne, myslím, že veľmi silno vníma jeho osobnosť a veľmi jasne s ním komunikuje. S deťmi komunikuje vážne, premyslene. Veľmi jasne si vie stanoviť hranice. Deti ju mali tiež veľmi radi. Dnes Paťka vedie škôlku, ktorá funguje oficiálne ako klub Hviezdičky (právne veci sa ešte doriešujú). Je to krásna žena, nosí dlhé vlasy, dlhé šaty. Je úžasne často krát ju vidieť, ako sedí s deťmi na pieskovisku. Deti sa voľne hrajú okolo nej a ona im pri tom jemne spieva. Vtedy vyzerá naozaj ako Madona s deťmi. Je to nádherný, veľmi matersky pôsobiaci obraz.

Mimochodom, dlhé šaty: učiteľky vo Wškôlke a Wškole často (nie všetky, nie je to predpísané ani povinné) nosia dlhé sukne a šaty. Je to aj preto, že to pôsobí na deti veľmi matersky. Ja si to veľmi dobre pamätám od mojej starej matky. Nie je to však povinné ani predpísané – napríklad naša ekonómka, Jana, nosí aj minisukne (to len na margo sekty).

Marika – Marika bola najstaršia. Bola tak okolo päťdesiatky a prišla nám vypomôcť prvý rok až z Košíc, kde už mala nejaké skúsenosti s uplatnením prvkov wald. pedagogiky v rámci bežnej škôlky. Marika sa medzi Paťou a Evou vynímala akoby taká stará matka. Som jej veľmi vďačná, za to, ako často krát aj dlhšie pestovala môjho syna (sedával jej v lone na kolenách) najmä po príchode do triedy, keď sa ešte potreboval dlhšie po príchode adaptovať, potreboval sa túliť, potreboval blízkosť materskej osoby... presne to, k čomu sa v jasliach vtedy nedopracovali. Počty detí boli pritom porovnateľné. Marika bola veľkou oporou našej škôlky.

Často krát, keď som už odchádzala zo škôlky ráno do práce, silno som si uvedomovala, že u „nás“ sa už neplače. Nikdy sa nestalo to, čo v jasliach, že by nechali dieťa postávať a nevenovali sa mu, najmä, keď bola tá ranná kríza a deti ešte v prvých mesiacoch pri lúčení s rodičom plakali. Eva pokojne vodila dieťa, ktorému bolo práve smutno všade so sebou za ruku, pritom chystala napr. raňajky alebo niečo iné, ale nenechala ho samé, opustené stáť niekde v kúte. Alebo sa mu prihovárala a komunikovala s ním.

Ráno to bol veľký rozdiel. V okolitých triedach (počula som to cez otvorené okná cestou von) sa ešte plakalo, počula som výrazy ako „Čo som ti hovorila? Nerozumieš po slovensky?!“.

U nás bolo Ticho, deti sa hrali. Pamätám sa ako silno som si to uvedomovala a aká som bola šťastná pretože som vedela, že moje dieťa je v dobrých rukách.

Krátky záver: Keď som Eve v začiatkoch škôlky povedala, že sa mi nedarí nebyť precitlivelá na môjho syna tak, ako mi to odporúčali v jasliach, povedala mi: "**Veď je to normálne. Veď ste jeho matka!**"

Bože, aké prosté!

Dnes si už s Evou nevykám.

Čítajte viac: <http://zuzanaroy.blog.sme.sk/c/158204/Alternativna-skola-II-cast-Waldorfska-skolka.html#ixzz2VRaNEG99>